

POSTANOWIENIE

Dnia 24 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania J. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie
o ponowne rozpoznanie sprawy zakończonej prawomocną decyzją,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 24 września 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 15 lutego 2023 r., sygn. akt III AUa 1174/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie
wyrokiem z dnia 15 lutego 2023 r. oddalił apelację wniesioną przez J. S. od wyroku
Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia
28 lipca 2020 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych [...] Oddziału w Warszawie z dnia 8 listopada 2019 r., którą
odmówiono odwołującej się ponownego ustalenia obowiązku ubezpieczeń
społecznych z tytułu prowadzenia własnej pozarolniczej działalności gospodarczej
w sprawie zakończonej prawomocną decyzją z dnia 11 stycznia 2018 r. z uwagi na
nieprzedstawienie nowych dowodów lub okoliczności istniejących przed dniem
wydania tej decyzji.

Odwołująca się J. S. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 15 lutego 2023 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 379 pkt 4 k.p.c. i art. 148¹ k.p.c., naruszenie mających „proceduralno-materialny charakter” art. 84 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, a także naruszenie prawa materialnego, to jest art. 84 ust. 1 i 2, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a, art. 83 ust. 1 pkt 1 i 2 i art. 83a ust. 3 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca podniosła, że w sprawie zachodzi nieważność postępowania, która wystąpiła wskutek oczywistego naruszenie prawa procesowego, gdyż rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego, ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.), ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), co wynika z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, której nadano moc zasady prawnej oraz „w ślad za” uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2022 r., III CZP 97/22 oraz dodatkowo taki sąd nie jest „sądem ustanowionym ustawą” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Skarżąca, co zostało już wcześniej podniesione, jako jedyną przesłankę uzasadniającą przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania powołuje nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji wynikającą z niewłaściwej obsady tego Sądu (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Odnosząc się do tej przesłanki przedsądu, należy zatem wyjaśnić, że w powołanej przez skarżącą uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023 nr 10, poz. 104), mającej moc zasady prawnej, przyjęto wprawdzie, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), jednakże w jej uzasadnieniu, w punktach 56-62, jednoznacznie wyjaśniono, że Sąd Najwyższy, podejmując uchwałę abstrakcyjną, musiał zgodnie z utrwaloną praktyką rozważyć

temporalny zakres zastosowania przyjętej wykładni. W tym celu należało uwzględnić - oprócz argumentów jurystycznych i czysto dogmatycznych - także ustrojowe i społeczne skutki tej uchwały. Wiążą się one z oceną skutków orzeczeń wydanych do dnia 26 kwietnia 2023 r. włącznie w składach jednoosobowych, gdy w świetle Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 45 Konstytucji RP właściwy był skład kolegialny. Uznanie wszystkich orzeczeń wydanych do dnia 26 kwietnia 2023 r. w składzie, o którym mowa w art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19, za dotknięte nieważnością z uwagi na naruszenie prawa strony do sądu wskutek wydania orzeczenia przez sąd orzekający w składzie jednoosobowym, zostało ocenione przez Sąd Najwyższy za niepożądane ze społecznego punktu widzenia. Zmuszałoby to bowiem wielu obywateli do ponoszenia kosztów i trudów ponownego rozpoznawania spraw lub powtarzania postępowań już zakończonych niezależnie od tego, czy z perspektywy prawa materialnego rozstrzygnięcie było rzeczywiście wadliwe. Możliwość wzruszania orzeczeń tylko z powodu dotychczasowego respektowania regulacji art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19 - bez uwzględnienia kontekstu konstytucyjnego - nadszarpnęłaby również wizerunek sądów. Z tych względów, w pełni akceptując argumentację zawartą chociażby w uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2014 r., BSA I-4110-4/13 (OSNC 2014 Nr 5, poz. 49), Sąd Najwyższy w powołanej uchwale uznał, że ochrona dobra i interesów obywateli jako najwyższa wartość konstytucyjna (art. 1 Konstytucji RP), a także powaga władzy sądowniczej i jej znaczenie w działalności państwa, nakazuje znieść wsteczne skutki wykładni, która legła u podłoża uchwały. Zgodnie z tym stanowiskiem przyjęta w uchwale wykładnia wiąże więc co do oceny środków zaskarżenia wnoszonych od orzeczeń wydanych po podjęciu uchwały. Nie chodzi przy tym o orzeczenia wydane przez Sądy drugiej instancji po godzinie 13.00 dnia 26 kwietnia 2023 r., lecz orzeczenia wydawane od dnia 27 kwietnia 2023 r., zgodnie z ogólną zasadą obliczania biegu terminów (art. 111 § 2 k.c.). Sąd Najwyższy w uchwale III PZP 6/22 nie znalazł również dostatecznie ważkich argumentów przemawiających za odstępieniem od dotychczasowej praktyki ograniczenia skutków działania uchwał mających moc zasady prawnej i wyznaczeniem innej cezury czasowej związaną z składami Sądu Najwyższego. Podsumowując, Sąd Najwyższy stwierdził, że wykładnia dokonana w

uchwale wiąże od chwili jej podjęcia, co oznacza, iż nie ma ona zastosowania do orzeczeń wydanych do dnia 26 kwietnia 2023 r. włącznie.

Zdaniem Sądu Najwyższego w obecnym składzie, przedstawione wyżej stanowisko przyjęte w uchwale III PZP 6/22 oznacza, że choć faktycznie zaskarżony wyrok został wydany w niewłaściwym składzie, to jednak z uwagi na to, że jego ogłoszenie nastąpiło w dniu 15 lutego 2023 r., a więc bez wątpienia przed dniem 26 kwietnia 2023 r., nie może być uznany za wydany w warunkach nieważności postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 4 k.p.c. (w związku z art. 367 § 3 k.p.c., niepowołanym zresztą ani w podstawach zaskarżenia, ani w samym wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania).

Zupełnie niezrozumiałe dla Sądu Najwyższego jest z kolei odwołanie się przez skarżącą do uchwały III CZP 97/22, dotyczącej wszak zupełnie innej materii, a mianowicie niezmienności składu sądu.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżąca nie przedstawiła okoliczności, które potwierdzałyby potrzebę poddania jej skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

[a!]